

SİYASET BİLİMİNE GİRİŞ

*(Güncelleştirilmiş,
Yenilenmiş onbirinci Baskı)*

Prof. Dr. Ali ÖZTEKİN
İstanbul Gedik Üniversitesi
İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
Bölüm Başkanı
Kartal – İSTANBUL

Siyasal Kitabevi, 2018
Ankara

Bu kitabın yayın hakkı SİYASAL KİTABEVİ'ne aittir. Yayınevinin ve yayıncısının yazılı izni alınmaksızın kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopyalanamaz, çoğaltılamaz ve yayınlanamaz.

Siyaset Bilimine Giriş

Prof. Dr. Ali Öztekin

Kapak ve Sayfa Düzeni: Gamze Uçak

© Siyasal Yayınevi Tüm Hakları Saklıdır.

11. Baskı, Eylül 2018

ISBN: 978-975-7351-57-3

Siyasal Kitabevi-Ünal Sevindik

Yayıncı Sertifika No: 14016

Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1

Kızılay-Ankara

Tel: 0(312) 419 97 81 pbx

Faks: 0(312) 419 16 11

Baskı:

Tarcan Matbaacılık Yayın. San.

Sertifika No: 25744

İvedik köy mah. İvedik cad. No: 417/ A

Yenimahalle/ANKARA Tel: (0312) 384 34 35

Dağıtım:

Siyasal Kitabevi

Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1

Kızılay-Ankara

Tel: 0 (312) 419 97 81 pbx

Faks: 0 (312) 419 16 11

e-posta: info@siyasalkitap.com

<http://www.siyasalkitap.com>

*Eřim Nezaket'e,
Ođlum Alper'e
Kızım Berna'ya
ve torunlarıma...*

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ BÖLÜM SİYASET-SİYASET BİLİMİ, İKTİDAR, SİYASİ İKTİDAR, EGEMENLİK VE ELİT KAVRAMALRI

1. Siyaset ve Siyaset Bilimi İle İlgili Tanım, Kavram ve Yaklaşımlar	23
1.1. Siyaset ya da Politika Konusunda Değişik Yaklaşımlar.....	23
1.2. Siyaset Bilimi	25
1.2.1. Siyaset Biliminin Konusu.....	25
1.2.2. Siyaset Biliminin Alanı	26
1.2.3. Siyaset Biliminin Gelişimi	27
1.2.4. Yeni Siyaset (Politika) Biliminin Doğuşu	28
1.2.5. Siyaset Bilimi İle İlgili Disiplinler	29
1.2.5.1. Sosyoloji.....	29
1.2.5.2. Psikoloji.....	29
1.2.5.3. Kamu Yönetimi	30
1.2.5.4. İktisat (Ekonomi).....	30
1.2.5.5. Tarih	30
1.2.5.6. Hukuk	31
1.2.5.7. Siyaset Bilimi ve Pozitif Bilimler.....	31
2. İktidar ve Siyasi İktidarla İlgili Tanımlar ve Kavramlar	32
2.1. İktidar ve Siyasi İktidar Ayrımı.....	32
2.1.1. Etkilediği Kesimler Açısından Kapsamı	33
2.1.2. Siyasi İktidarın Üstünlüğü.....	33
2.1.3. Siyasi İktidarın Kuvvet (Zor) Kullanma Gücü	33
2.2. Otorite.....	34
2.3. Siyasi İktidarı Elde Etmenin Yolları	34
2.3.1. Güç Kullanarak İktidar Olma	35
2.3.2. İtibar Yolu İle İktidar Olma.....	35
2.3.3. Otorite Yolu İle İktidar Olma	35
2.4. Siyasi İktidarın Kaynağına İlişkin Görüşler	36
2.4.1. Teokratik (Tanrısal) Teoriler	36
2.4.2. Siyasi İktidarın Kaynağının Halkta Olduğu (Halk Egemenliği) Teorisi	37

3. Egemenlik ve Elit Kavramları-Teorileri	38
3.1. Egemenlik Kavramı.....	38
3.2. Elit, Elitizm (Seçkincilik) Kavramı ve Teorileri	40
3.2.1. Klasik Elit Teorileri.....	41
3.2.1.1. Gaetano MOSCA ve “Yönetici Sınıf” Teorisi.....	41
3.2.1.2. Vilfredo PARETO ve Elitizm (Seçkincilik) Teorisi.....	42
3.2.2. Demokratik Elit Teorileri	44
3.2.2.1. Harold D. LASWELL	44
3.2.2.2. Raymond ARON	45

İKİNCİ BÖLÜM

DEVLET ANAYASA, DEMOKRASİ, TANIMLARI, KAVRAMLARI VE ÇEŞİTLERİ

1. Devlet Tanımı, Kavramı, Türleri, Doğuşu (Kaynağı) ve Devletin Özellikleri	47
1.1. Devlet Tanımı ve Kavramına İlişkin Çeşitli Yaklaşımlar	47
1.2. Devleti Öteki Toplumsal Örgütlerden Ayıran Temel Özellikler (Farklılıklar)	49
1.3. Devletin Öğeleri	51
1.3.1. İnsan Topluluğu (Beşeri Unsur)	51
1.3.2. Ülke (Toprak Parçası, Vatan, Egemenlik Alanı)	51
1.3.3. Hükümet ya da Siyasi Otorite.....	52
1.4. Devletin Kaynağına İlişkin Görüşler	55
1.4.1. İlahi Hukuk Teorisi	55
1.4.2. Aileyi Devletin Temeli Sayan Görüş.....	56
1.4.3. Çatışan ve Uzlaşan Çıkarlar Teorisi	56
1.4.4. Toplumsal Sözleşme Teorisi	56
1.4.5. Devleti Kuvvete Dayandıran Görüş	57
1.5. Devlet Türleri	57
1.5.1. Yapıları Bakımından Devletlerin Kümelendirilmesi.....	57
1.5.1.1. Basit ya da Üniter Yapılı Devletler	58
1.5.1.2. Birleşik Yapılı Devletler.....	58
1.5.2. Bağımsızlıkları Bakımından Devletlerin Gruplandırılması	59
1.5.2.1. Bağımsız Devletler	60
1.5.2.2. Bağımsızlıkları Kısıtlı Devletler.....	60
1.5.2.2.1. Koruma Altındaki Devletler	60
1.5.2.2.2. Bağımlı Devlet	61

1.5.2.2.3. Sürekli Tarafsız Devlet.....	61
1.6. Devletlerin Tanınması	62
2. Anayasa (Siyasi İktidarın Sınırlandırılması) Tanımı, Kavramı, Çeşitleri, İçeriği ve Kısa Kısa Türk Anayasaları	63
2.1. Siyasi İktidarın Sınırlandırılması.....	63
2.2. Anayasa Kavramı	65
2.3. Anayasalarda Bulunması Gereken Temel İlkeler	65
2.4. Anayasacılığın Kısa Tarihçesi	66
2.5. Anayasaların Çeşitliliği	69
2.5.1. Yazılı Olup Olmadıklarına Göre Anayasalar	69
2.5.2. Değiştirilebilirliklerine Göre Anayasalar	70
2.5.3. İçeriklerine Göre Anayasalar.....	70
2.6. Kısa Kısa Türk Anayasaları.....	71
2.6.1. 1921 Yılına Kadar Olan Dönem.....	71
2.6.2. 1921 ve 1924 Anayasaları	75
2.6.3. 1961 Anayasası.....	76
2.6.4. 1982 Anayasası.....	77
3. Demokrasi Tanımı, Tarihçesi ve Uygulamaları.....	80
3.1. Kısa Tarihçe	80
3.2. Demokrasi Konusunda Bazı Tanım ve Yaklaşımlar	82
3.3. Demokrasinin Temel Koşulları	84
3.4. Demokrasi Uygulamaları.....	86
3.4.1. Doğrudan Demokrasi.....	86
3.4.2. Temsili Demokrasi	86
3.4.3. Yarı Doğrudan Demokrasi	87
3.4.3.1. Referandum	87
3.4.3.2. Veto	88
3.4.3.3. Halkın Teklif Hakkı.....	88
3.5. Çağdaş Batı Demokrasilerinin İki Ayırıcı Özelliği	88
3.6. Günümüz Batı Demokrasileri İle Diktatörlük Arasındaki Temel Farklılıklar	90

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM SİYASAL GÜÇLER, SİYASİ PARTİLER, BASKI VE ÇIKAR GRUPLARI, KAMUOYU

1. Siyasal Partiler ve Parti Sistemleri	95
1.1. Siyasal Partilerin Tanımı ve Kısa Tarihçesi	95

1.2. Siyasal Partilerin Örgütsel Yapıları	98
1.2.1. Beşeri Unsur (İnsan Faktörü)	98
1.2.1.1. Yöneticiler (Liderler).....	98
1.2.1.2. Profesyonel Politikacılar	99
1.2.1.3. Militanlar	100
1.2.1.4. Sempatizanlar	100
1.2.2. Örgütlenmesi	101
1.3. Parti Disiplini	102
1.4. Siyasi Partiler Tipolojisi (Örgütsel Yapılarına Göre).....	104
1.4.1. Kadro Partileri	104
1.4.1.1. Kadro Partilerinin Temel Özellikleri.....	105
1.4.2. Kitle (Yığın) Partileri	106
1.4.2.1. Sosyalist Partiler.....	107
1.4.2.1.1. Sosyalist Partilerin Temel Özellikleri.....	107
1.4.2.2. Komünist Partiler	108
1.4.2.2.1. Komünist Partilerin Temel Özellikleri	109
1.4.2.3. Faşist Partiler.....	111
1.4.2.3.1.Faşist Partilerin Temel Özellikleri.....	112
1.4.2.4. Aracı Partiler	114
1.5. Parti Sistemleri	115
1.5.1. Tek Partili Siyasal Sistemler	115
1.5.1.1. Totaliter Tek Parti Sistemi.....	115
1.5.1.2. Otoriter Tek Parti Sistemi.....	116
1.5.2. İki Partili Siyasal Sistemler	116
1.5.3. Çok Partili Siyasal Sistemler	116
2. Baskı ve Çıkar Grupları	117
2.1. Baskı ve Çıkar Gruplarının Çeşitleri	119
2.1.1. Profesyonel Meslek Örgütleri.....	119
2.1.2. İdeolojik Örgütler	119
2.2. Baskı ve Çıkar Gruplarının Baskı Yöntemleri	119
2.2.1. İkna (İnandırma) Yöntemi.....	119
2.2.2. Siyasi Tehdit Yöntemi.....	120
2.2.3. Para ya da Maddi Çıkar Sağlama	120
2.2.4. Hükümet Çalışmalarını Engelleme.....	121
2.2.5. Kitlesele Eylem.....	122
2.3. Baskı Gruplarının Güç Kaynakları	122
2.3.1. Baskı Gruplarının Üye Sayıları	123
2.3.2. Baskı Gruplarının Mali Kaynakları	123

2.3.3. Baskı Gruplarının Örgütlenme Özelliği	123
2.3.4. Baskı Gruplarının Toplumsal Statüsü.....	124
2.4. Baskı Grupları ve Siyaset	124
2.5. Baskı Grupları ve Siyasal Partiler	125
3. Kamuoyu	126
3.1. Kamuoyunun Oluşma Koşulları	128
3.2. Kamuoyu Çeşitleri.....	129
3.2.1. Lokal, Yerel, Bölgesel ve Ulusal Kamuoyu	129
3.2.2. Uluslararası ya da Dünya Kamuoyu.....	129
3.3. Kamuoyu Yoklamaları	130
3.4. Siyasal Sistemler ve Kamuoyu	132
3.4.1. Çoğulcu ve Katılımcı Demokrasilerde Kamuoyu.....	132
3.4.2. Otoriter ve Totaliter Siyasal Sistemlerde Gündümlü Kamuoyu	133
3.4.3. Az Gelişmiş Ülkelerde Kamuoyu.....	134

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM BİREY-TOPLUM VE DEVLET

1. Korunma İçgüdüsü ve Devletin Temel Görevleri.....	139
2. Devlet Gücünün Sınırlandırılması	142
3. Kamu Özgürlükleri	146
3.1. Kamu Özgürlükleri Kavramı	146
3.2. Kamu Özgürlüklerinin Doğuşu ve Gelişimi	149
3.3. Kamu Özgürlüklerinin Sınırlandırılması	153
4. İnsan Hakları Kavramı ve Tarihsel Gelişme	157
4.1. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi.....	159
4.2. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi	161
4.3. Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı (AGİK) ve Paris Şartı ...	166

BEŞİNCİ BÖLÜM SEÇİM-SEÇİM SİSTEMLERİ VE TÜRKİYE'DE YAPILAN SEÇİMLER

1. Seçim ve Seçimin Demokrasi İçin Önemi.....	175
1.1. Seçimin Tarihsel Gelişimi	177
1.1.1. Yunan Demokrasisi Dönemi	177
1.1.2. Feodal Dönemde (Orta Çağda) Seçme Hakkı	178
1.2. Sınırlı Oy Hakkı	181

1.2.1. Servete ve Vergiye Bağlı Seçme Hakkı	181
1.2.2. Yeteneğe Bağlı Seçme Hakkı	182
1.2.3. Cinsiyete Bağlı Seçme Hakkı	183
1.2.4. Irk Ayrımına Bağlı Seçme Hakkı	185
1.3. Genel Oy Sistemine Geçiş	186
1.3.1. Yetişkin Erkekler ve Genel Oy	186
1.3.2. İngiltere’de Temel Reformlar	186
1.3.3. Genel Oy Hakkının Siyasi Partilere Etkisi	187
2. Seçme Hakkının Demokratik İlkeleri	188
2.1. Eşitlik İlkesi (Bir Seçmene Bir Oy)	189
2.2. Genellik İlkesi (Her Seçmene Oy Hakkı)	190
2.3. Bireysellik İlkesi (Seçme Hakkının Kişiyeye Özgü Olması)	190
2.4. Gizlilik İlkesi	191
2.5. Serbestlik İlkesi (Baskıdan Uzak Yapılması)	192
3. Günümüze Kadar ve Günümüzde Uygulanan Seçim Sistemleri	193
3.1. Çoğunluk Seçim Sistemi	194
3.1.1. Basit (Nisbi) Çoğunluk Seçim Sistemi	194
3.1.2. Mutlak (Salt) Çoğunluk Seçim Sistemi	194
3.1.3. Nitelikli Çoğunluk Seçim Sistemi	196
3.1.4. Çoğunluk Seçim Sisteminin Seçme Yöntemleri	196
3.1.5. Çoğunluk Seçim Sisteminin Üstünlükleri ve Sakıncaları	197
3.2. Yarı Nisbi Temsil Seçim Sistemi	199
3.2.1. Yarı Nisbi Temsil Seçim Sisteminin Seçme Yöntemleri	199
3.3. Nisbi Temsil Seçim Sistemi	199
3.3.1. Nisbi Temsil Seçim Sisteminin En Yaygın Seçme Yöntemleri	200
3.3.2. Nisbi Temsil Seçim Sisteminin Üstünlükleri ve Sakıncaları	202
3.4. Karma Seçim Sistemi	203
4. Türkiye’de Uygulanan Seçim Sistemleri	204
4.1. Türkiye’de Çoğunluk Seçim Sistemi Uygulamaları	204
4.1.1. Cumhuriyet Öncesi Dönem	204
4.1.2. Cumhuriyet Döneminde Yapılan Seçimler	206
4.2. Türkiye’de Nisbi Temsil Seçim Sistemi Uygulamaları	207
4.2.1. 1960-1980 Arası Uygulamalar	207
4.2.2. 1980 Sonrası Yapılan Seçimler	211

ALTINCI BÖLÜM
SİYASAL SİSTEM-SİYASAL KÜLTÜR VE
SİYASAL KATILMA DAVRANIŞLARI

1. Siyasal Sistem ve Siyasal Sistemin İşleyişi.....	231
1.1. Sistem Kavramı, Özellikleri ve Çeşitleri.....	231
1.1.1. Açık Sistemler	233
1.1.2. Kapalı Sistemler	233
1.1.3. Sistemlerin İşleyişi	234
1.1.4. Sistem Analizi	234
1.2. Siyasal Sistem.....	234
1.2.1. Siyasal Sistemin Girdileri.....	236
1.2.2. Siyasal Sistemin İşleyişi	237
1.2.3. Siyasal Sistemin Çıktıları	238
2. Siyasal Kültür	239
2.1. Siyasal Kültür Tanımı ve Kavramı	239
2.2. Siyasal Kültürün Oluşumu	242
2.3. Siyasal Toplumsallaşma	243
3. Siyasal Davranışlar.....	245
3.1. Siyasal Davranış Kavramı	245
3.2. Geleneksel Toplumlari Belirleyen Ortak Özellikler.....	247
3.3. Modern Sanayileşmiş Toplumlari Belirleyen Ortak Özellikler	249
4. Siyasal Katılma Davranışları.....	252
4.1. Siyasal Katılmayı Etkileyen Faktörler.....	254
4.1.1. Toplumsal Faktörler	254
4.1.1.1. Toplumun Tipi.....	254
4.1.1.2. Grup Üyeliği, Aile, Toplumsal Sınıf	255
4.1.1.3. Meslek ve Statü	256
4.1.2. Siyasal Katılmayı Etkileyen Kişisel Faktörler.....	257
4.1.2.1. Cinsiyet Faktörü	257
4.1.2.2. Yaş Faktörü	258
4.2. İnsanlar Neden Siyasete Katılırlar	260
4.3. Siyasete Katılmanın Boyutları.....	261
4.3.1. Politikacılarla İlişkiler	262
4.3.2. Seçimlerde Oy Kullanma ve Siyasi Partiler İçin Çalışma	262

4.3.3. Siyasal Literatürü İzleme.....	262
4.3.4. Siyasal Tartışmalara Katılma	263
4.3.5. Siyasal Örgütlere Üye Olma.....	263
4.3.6. Siyasal Eylemlere Katılma	264
4.3.7. Bağışta Bulunma	266
4.4. Totaliter Siyasal Sistemlerde Siyasal Katılma.....	267
4.5. Çağdaş, Çoğulcu ve Katılımcı Demokrasilerde Siyasal Katılma	269

YEDİNCİ BÖLÜM

İDEOLOJİ VE ÇAĞDAŞ SİYASAL İDEOLOJİLER

1. Tanım-Kavram, Başarılı İdeolojilerin Koşulları ve İdeolojilerin Yayılması.....	273
1.1. İdeolojinin Tanımı ve İdeoloji Kavramı	273
1.2. Siyasal İdeoloji	274
1.3. Siyasal İdeolojilerin Öğeleri.....	275
1.3.1. Olumlu ya da Pozitif Öge	275
1.3.2. Olumsuz (Negatif) Öge	276
1.4. Siyasal İdeolojilerin Araçları.....	277
1.5. Başarılı İdeolojilerin Koşulları	278
1.5.1. Çözüm Yolu Önerme.....	278
1.5.2. Basitlik (Anlaşılır Olma)	279
1.5.3. Moral (Ahlaki) Temel.....	280
1.5.4. Yönetici ya da Elit (Seçkin) Sınıf.....	280
1.5.5. Bilimsel Temel	281
1.6. İdeolojilerin Açıklanması, Yayılması ve Tartışılması	281
1.6.1. Semboller (Bayrak, Resim, Flama)	281
1.6.2. Mit'ler (Efsaneler, Masallar)	282
1.7. İdeolojilerin Tartışılması	283
2. Çağdaş Siyasal İdeolojileri.....	284
2.1. Liberalizm (Bireycilik).....	285
2.2. Sosyalizm (Toplumculuk)	293
2.2.1. Ütopik Sosyalizm (Kavramsal Toplumculuk).....	297
2.2.2. Bilimsel Sosyalizm (Marksizm-Leninizm).....	300
2.2.3. Eduard BERNSTEİN, Bilimsel Toplumculuğun (Marksizm-Leninizm'in) Eleştirisi REVİZYONİZM	305

2.3. Milliyetçilik (Ulusçuluk) ve Halkçılık	309
2.3.1. Milliyetçilik ya da Ulusçuluk	309
2.3.2. Halkçılık	313

SEKİZİNCİ BÖLÜM ULUSLARARASI POLİTİKA

1. Küreselleşen Dünyada Devletin Egemenliği Sorunu	322
2. Ulusal Devletlerden Çok Uluslu Devletlere	323
3. Uluslararası Uyuşmazlıklar	325
4. Uluslararası Örgütler	330
4.1. Birleşmiş Milletler Örgütü (UN)	331
4.2. Avrupa Birliği Örgütü	334
4.3. Avrupa Konseyi.....	338
4.4. Kuzey Atlantik Paktı (NATO).....	341
4.5. Yeni Örgütlenme Girişimleri ve Karadeniz Ekonomik İşbirliği (KEİB)	343

DOKUZUNCU BÖLÜM PARLAMENTO ve PARLAMENTER DEMOKRASİNİN TARİHSEL GELİŞİM

1. İngiltere’de Parlamenter Demokrasinin Kısa Tarihçesi ve Günümüzdeki İşleyişi.....	354
1.1. Mutlakiyetçi Monarşinin Sınırlandırılması	355
1.2. Toprak Soyluları Sınıfının Ticari Tarıma Dönüşü.....	356
1.3. Tarım Burjuvazisinin Şehir Burjuvazisi ile İlişkileri	356
1.4. Parlamento, Yapısı ve İşleyişi	358
1.4.1. Lordlar Kamarasının Yapısı	358
1.4.2. Lordlar Kamarasının Yetkileri	360
1.4.3. Avam Kamarasının Yapısı, Yetkileri ve İşleyişi	361
1.4.4. Kabine, Başbakan ve Başbakanın Egemenliği	363
1.4.5. Bakanlıklararası Komiteler ve İngiliz Parlamenter Sisteminin Özellikleri	364
1.4.6. Siyasi Partilerin Tarihsel Gelişimi ve Yapısı.....	365

2. Amerika Birleşik Devletleri ve Parlamenter Demokrasi	368
2.1. A.B.D. Anayasasının Ortaya Çıkışı.....	368
2.2. Yürütme Organı, Başkanın Seçimi.....	372
2.3. Başkanın Görev ve Yetkileri	374
2.4. Yasama Organının Yapısı ve İşleyişi	374
2.4.1. Temsilciler Meclisi.....	375
2.4.2. Senato	376
2.4.3.Yasa Yapma Süreci	376
2.5. ABD’de Fedaralizm	378
2.5.1. Federal Devletin Tek Başına Sahip Olduğu Yetkiler	378
2.5.2 Ortaklaşa Yetkiler.....	378
2.5.3 Sadece Federe Devletlere (eyaletlere) Ait Olan Yetkiler	378
2.6. Yüksek Mahkeme.....	379
2.7. Baskı Grupları ve Lobicilik.....	380
2.8. Siyasi Partiler ve Partilerin Örgütlenme Kademeleri	382
2.8.1. Partilerin Örgütlenme Kademeleri.....	383
2.8.2. Primary (Ön Seçim).....	285
2.8.3. Siyasal Eylem Komiteleri (Political Action Committee)	286
3. Fransa’da Parlamenter Demokrasinin Tarihsel Süreci ve Günümüzdeki Devlet Yapısı.....	387
3.1. Fransa’da Siyasi Kurumların Tarihi (Eski Rejim ve Devrimler)....	387
3.1.1. Eski rejim	387
3.1.2. Devrimler	388
3.1.3. V. Cumhuriyet.....	391
3.2. Fransa’nın Günümüzdeki Devlet Yapısı ve İşleyişi	392
3.2.1. Cumhurbaşkanı, Seçimi, Olağan ve Olağanüstü Yetkileri	392
3.2.2. Hükümetin Yapısı, Yetki ve Sorumluluğu	395
3.2.3. Parlamento.....	397
3.2.4. Parlamentonun Statüsü, İşleyişi ve Yetkileri.....	398
3.2.5. Anayasa Konseyi ve Yüksek Adalet Divanı.....	400
3.2.6. Siyasal Partiler.....	402
4. Parlamenter Demokrasinin Çözülme Süreci ve Federal (Birleşik) Almanya	402
4.1. Kısaca Almanya’nın Siyasi Tarihi.....	403
4.1.1. 1871-1918 Döneminin İmparatorluk Rejimi	403
4.1.2. 1919-1933 Weimer Cumhuriyeti Dönemi.....	409
4.1.3. 1933-1945 Döneminin Nazi Rejimi	412

4.1.4. İkinci Dünya Savaşı Sonrası Almanya	416
4.2. Almanya'nın Günümüzdeki Federal Devlet Sistemi ve İşleyişi.....	418
4.2.1. Temel Yasa (Anayasa)	418
4.2.2. Yasama Organları, Federal Meclis ve Federal Konsey	420
4.2.3. Yürütme Organları, Federal Cumhurbaşkanı ve Hükümet.....	423
4.2.4. Yargı Organları, Örgütlenmesi ve İşleyişi.....	426
5. Türkiye'de Parlamenter Demokrasinin Kısa Tarihçesi.....	429
5.1. I. Meşrutiyet Dönemi.....	430
5.2. II. Meşrutiyet Dönemi	431
5.3. Milli Mücadele Dönemi	432
5.4. Tek Parti Dönemi (1923-1950 Arası Dönem)	432
5.5. 1950-1960 Arası Dönem	434
5.6. 1960-1971 Arası Değişim Süreci	436
5.7. 1971-1980 Arası Siyasal ve Toplumsal Kargaşa Dönemi	442
5.8. 1980 Sonrası Liberalleşen Türkiye Dönemi	445
KAYNAKLAR.....	457
<u>EKLER</u>	
Ek: I Siyasal Partiler Kanunu	465
Ek: II Milletvekili Seçimi Kanunu	514

ÇİZELGELER LİSTESİ

Çizelge 1: Toplum, Politika, Devlet, Parlamento, Hükümet, Kamu Yönetimi İlişkisi.....	53
Çizelge 2: Türkiye’de 1950 Seçimi Sonuçları.....	207
Çizelge 3: Türkiye’de 1954 Seçimi Sonuçları	208
Çizelge 4: Türkiye’de 1957 Seçimi Sonuçları	208
Çizelge 5: Türkiye’de 1961 Seçimi Sonuçları	209
Çizelge 6: Türkiye’de 1965 Seçimi Sonuçları	209
Çizelge 7: Türkiye’de 1969 Seçimi Sonuçları	210
Çizelge 8: Türkiye’de 1973 Seçimi Sonuçları	210
Çizelge 9: Türkiye’de 1977 Seçimi Sonuçları	210
Çizelge 10: Türkiye’de İki Barajlı Nisbi Temsil Seçim Sistemine Göre Yapılan 1983 Seçimi Sonuçları	213
Çizelge 11: Türkiye’de İki Barajlı Nisbi Temsil Seçim Sistemine Göre Yapılan 1987 Seçimi Sonuçları	213
Çizelge 12: 1987 Seçim Sonuçlarının Bazı İllerimizde Oluşturduğu Anti Demokratik Sonuçlar	215
Çizelge 13: 20 Ekim 1991 Seçimi Sonuçları	217
Çizelge 14: 24 Aralık 1995 Seçimi Sonuçları.....	221
Çizelge 15: 18 Nisan 1999 Seçimi Sonuçları.....	222
Çizelge 16: 3 Kasım 2002 Seçimi Sonuçları.....	223
Çizelge 17: 22 Temmuz 2007 Seçimi Sonuçları.....	224
Çizelge 18: 12 Haziran 2011 Seçimi Sonuçları	225
Çizelge 19: 7 Haziran 2015 Seçim Sonuçları.....	226

Çizelge 20: 1 Kasım 2015 Seçim Sonuçları.....	226
Çizelge 21: 24 Haziran 2018 Seçimleri ve Sonuçları	228
Çizelge 22: Siyasal Sistem Olarak Devletin Ulusal ve Uluslararası Çevreyle Olan İlişkileri.....	235
Çizelge 23: Genel Olarak Siyasal Katılma Davranışında Yaş Grafiği.....	260
Çizelge 24: 18. ve Özellikle 19. Yüzyılda Avrupa’da Kapitalizmin Oluşturduğu İki Sınıflı Toplumsal Yapı.....	295
Çizelge 25: İngiltere’de Parlametonun Yapısı ve İşleyişi	358
Çizelge 26: İngiltere’de Yürütme Organının Yapısı ve İşleyişi.....	363
Çizelge 27: Federal Almanya’da Yargı Sistemi ve İşleyişi	427
Çizelge 28: Almanya Federal Cumhuriyetinin Devlet Yapısı.....	428
Çizelge 29: 24 Haziran 2018 seçimleri öncesi T.C. Devletin (Parlamenter Demokrasinin) Yapısı ve İşleyişi	452
Çizelge 30: 24 Haziran 2018 seçimleri sonrası T.C. Devletin (Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi) Yapısı ve İşleyişi	454

ÖNSÖZ

Bilindiği gibi siyaset bilimi, bir devlet bilimi olarak kökü Antik Yunan dönemine kadar gitmektedir. Ancak, ayrı bir bilim dalı olarak özellikle siyasi iktidarı ve siyasal olayları uğraş alanı seçip, bu alanda bilimsel araştırmalar yapmaya başlaması oldukça yenidir.

Siyaset biliminin siyasi iktidarı ve öteki siyasal olayları, kendine özgü bilimsel yöntemlerle araştırma konusu yaparak, siyasi iktidarın oluşumunu, ele geçirilmesini, kullanılmasını, sınırlandırılmasını ve bu oluşumları etkileyen iç ve dış siyasal olayları davranışsal boyutları ile araştırması son 50, 60 yılın çabalarıdır. Bu anlamda siyaset bilimciler, seçimleri, ulusal ve uluslararası kamuoyunu, kamuoyu yoklamalarını, siyasal partileri, baskı ve çıkar gruplarını, siyasal ideolojileri ve tüm bunlarla ilgili siyasal olayları ve bu olayları etkileyen her türlü örgütleri araştırma konularına alarak, bu konularda seçmenlerin vatandaşların, insanların ve her türlü örgüt üyelerinin davranışlarını, eğilimlerini, tepkilerini, düşüncelerini ve beklentilerini öğrenmeye, belirlemeye, ölçmeye ve değerlendirmeye çalışarak, elde ettikleri verileri ve sonuçları yorumlamaya ve ortaya çıkarmaya çalışırlar.

İşte siyaset biliminin tüm bu sayılan alanlarda araştırmalar yapmaya başlaması, yirminci yüzyılın ikinci yarısından sonradır diyebiliriz. Yirminci yüzyılın ikinci yarısına kadar siyaset bilimi, tarih, hukuk, iktisat, sosyoloji gibi toplum bilimleri içinde kalıyor ve genellikle teorik düzeyde bilgiler üretiyordu.

Giriş niteliğindeki bu ders kitabı, tüm bu gelişmeler ışığında hazırlanmıştır. Öğretim üyeliğine başladığım 1988 yılından beri, her yıl ders notları olarak ve geliştirilerek son şekli verilen kitap, özellikle üniversitelerin ilgili bölümlerinin birinci sınıf öğrencilerine yönelik olarak hazırlanmıştır.

Kitap, toplam olarak dokuz bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; siyaset, siyaset bilimi, iktidar, siyasi iktidar, egemenlik kavramları özetlenerek anlatılmıştır. İkinci bölümde, devlet, anayasa, demokrasi tanımları, kavramları, çeşitleri ve biçimleri gene özetlenerek açıklanmaya çalışılmıştır. Üçüncü bölümde, siyasal güçler başlığı altında; siyasal partiler, baskı ve çıkar grupları ile ulusal ve

uluslararası kamuoyu konuları işlenmiştir. Kitabın dördüncü bölümünde, birey, toplum ve devlet ana başlığında, devletin temel görevleri devlet gücünün sınırlandırılması, kamu özgürlükleri ve insan hakları konuları gene giriş niteliğindeki bir ders kitabı çerçevesinde anlatılmaya çalışılmıştır.

Üniversitelerin ilgili bölümlerinin birinci sınıf öğrencilerinin bir yıllık ya da iki yarıyılık ders konularının ilk yarıyılı için ilk beş bölüm, ikinci yarıyılı için de ikinci dört bölüm (6,7,8 ve 9 bölümler) olarak düşünülen kitabın beşinci bölümünde; seçim, seçim sistemleri ve ülkemizde yapılan seçimler çizelgelerle ve karşılaştırmalı olarak açıklanmıştır. Kitabın altıncı bölümünde; sistem, siyasal sistem, kültür, siyasal kültür, siyasal toplumsallaşma ve siyasal katılma davranışları anlatılmıştır. Kitabın yedinci bölümünde, ideoloji ve siyasal ideoloji tanım ve kavramları açıklanarak, çağdaş siyasal ideolojiler olarak liberalizm (bireycilik) sosyalizm (toplumculuk), milliyetçilik ve halkçılık ideolojileri, genel hatları ile ve günümüz dünyasındaki gelişme ve değişmeler de gözönüne alınarak örneklerle özetlenmeye çalışılmıştır. Kitabın sekizinci bölümü de uluslararası politikaya ayrılmıştır. Bu bölümde,; günümüz dünyasının hızla küreselleşmeye doğru gidişi de düşünülerek, uluslararası politikayı etkileyen uluslararası uyumsuzluklar ve uluslararası kuruluşlardan oluşmaktadır. Uluslararası örgütler olarak, uluslararası politikaların belirlenmesinde önemli etkileri olan Birleşmiş Milletler, Türkiye'yi yakından ilgilendirmesi nedeniyle Avrupa Birliği, Avrupa Konseyi, Kuzey Atlantik Paktı (NATO) ve yeni örgütlenme girişimleri başlığında Karadeniz Ekonomik İş Birliği (KEİB) örgütleri gene çok özet bilgilerle anlatılmaya çalışılmıştır.

Kitabın 9. ve son bölümü, parlamento ve parlamenter demokrasinin 4 Batı ülkesi olan İngiltere, Amerika Birleşik Devletleri, Fransa, Almanya ile Türkiye'deki tarihsel gelişimine ayrılmıştır.

Bu bölümde, 5 devletin parlamenter demokrasi serüveni kısaca özetlendikten sonra, günümüzdeki devlet yapılarına ve işleyişlerine de ayrıca kısa kısa yer verilmiştir.

Adından da anlaşılacağı gibi kitabımız giriş niteliğinde bir ders kitabı olduğundan, üniversite birinci sınıf öğrencilerine çok sayıda konuyu fazla ayrıntıya girmeden özetle ve genel hatları ile vermek durumundayız. Çünkü ileriki sınıflarda bu konuların büyük bir bölümü yerine göre ayrı ayrı ders içerikleri içinde daha geniş ve ayrıntılı olarak işlenecektir. Bu kitabın bir amacı da, birinci sınıf öğrencilerini ileriki sınıflardaki anayasa hukuku, idare hukuku, iş hukuku, uluslararası kuruluşlar, siyaset sosyolojisi, siyaset psikolojisi, sosyal politika gibi derslere hazırlamaktır.

Kitaptaki şekil, biçim, konu, içerik, dil, anlatım gibi eksikliklerden, hatalardan ve yanlışlıklardan kitabın yazarı sorumludur. Bu anlamda kitap, başta ilgili öğretim elemanları ve öğrenciler olmak üzere tüm okuyucuların her türlü eleştirisine açıktır. Yapılacak eleştiriler ışığında kitabın eksiklikleri, yanlışlıkları ve hataları zamanla düzeltilerek yeni baskıları ile okuyucuya sunulacaktır.

Kitap, her eserde olduğu gibi, okuyuculardan gelen içerik ve özellikle yazım hatalarından olabildiğince ayıklanarak 11. baskı için yeniden gözden geçirilmiştir.

Kitabımızın 11. baskısında da; öğrencilerimizin ve okuyucularımızın beklentileri ve istekleri doğrultusunda kitabın sonuna son değişiklikleri ile 2820 sayılı Siyasi Partiler ve 2839 sayılı Milletvekili Seçimi yasalarının tam metinleri eklenmiştir.

Kitabın basım ve yayımını üstlenen Siyasal Kitabevi sahibi sayın Ünal SEVİNDİK başta olmak üzere, basımda emeği geçen tüm Siyasal Kitabevi çalışanlarına teşekkür ederim.

Prof. Dr. Ali ÖZTEKİN

Ağustos 2018

Kartal – İSTANBUL

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- Abadan Nermin : **Anayasa Hukuku ve Siyasi Bilimler Açısından 1965 Seçimlerinin Tahlili**, A. Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi yayınları, Ankara 1966.
- : **Türk Toplumunda Kadın**, Türk Sosyal Bilimler Derneği Yayınları, Ankara 1979.
- : **Siyaset Sosyolojisi**, A. Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara 1982.
- Akdoğan Haluk : “Karadeniz Ekonomik İşbirliği Projesinin Bir Gümrük Birliği Olarak Değerlendirilmesi”, **Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt: 10, Ankara 1992.
- Akılhoğlu Tekin : “Düşünce ve Anlatım Özgürlüğü”, **İnsan Hakları Yıllığı**, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları, Ankara 1992.
- Akın İlhan : **Kamu Hukuku ve Devlet Doktrinleri**, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1980.
- Akyüz Yılmaz : **Emek-Değer Teorisi**, A. Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara 1980.
- Aldıkaçtı Orhan : **Anayasa Hukukumuzun Gelişmesi ve 1961 Anayasası**, İstanbul 1978.
- Aliefendioğlu Yılmaz : “Avrupa İnsan Hakları Anayasasına Doğru”, **Amme İdaresi Dergisi**, Haziran 1991, Ankara.
- Alkan Türker
Ergil Doğu : **Siyaset Psikolojisi**, Turan Kitabevi, Ankara 1980,
- Armaoğlu Fahir : **Yirmin Yüzyıl Siyasi Tarihi**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1993.
- Arsel İlhan : **Amerikan Anayasası**, A. Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara 1958.

- Bakır Sonnur
Küçüköğlü Semra
Pehlivan Sevgi
- Balta Tahsin Bekir
- Baykal Deniz
- Beer Robert
Laux Eberhard
- Black C. e.
- Burdeau Georges
- Çam Esat
-
- Çeçen Anıl
- Çelik Edip F.
- Daver Bülent
- Dilik Sait
- Elekdağ Şükrü
-
- : **Seçim, Seçim Sistemleri ve Türkiye'deki Uygulamalar**, Türkiye Büyük Millet Meclisi Basımevi, Ankara 1982.
- : "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Türkiye", **Türkiye'de İnsan Hakları**, A. Ü. Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara 1970.
- : **Siyasal Katılma**, Bir Davranış İncelemesi, A. Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara 1970.
- : **Die Gemeinde, Einführung in die Kommunal Politik**, München 1981.
- : **Çağdaşlaşmanın İtici Güçleri**, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara 1980.
- : **Demokrasi**, A. Ü. Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara 1964 (Çeviren: Bülent Nuri Esen).
- : **Siyaset Bilimi**, Der Yayınları, İstanbul 1998.
- : **Devlet Sistemleri**, İstanbul 1998.
- : "Atürk ve Halkçılık", **Prof. Tahsin Bekir Balta'ya Armağan**, A. Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara 1974.
- : **Milletlerarası Hukuk**, Hukuk Fakültesi Matbaası, İstanbul 1980.
- : **Siyaset Bilimine Giriş**, Sevinç Matbaası, Ankara 1972.
- : **Servetin Geniş Kitlelere Yayılması**, A. Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara 1976.
- : "Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü", **Ekonomik Politika Dergisi**, 3 şubat 1992.
- : "Karadeniz Ekonomik İşbirliği Zirvesinin Ardından", **Milliyet Gazetesi**, 30 Haziran 1992.

- Ergil Doğu : **İdeoloji ve Milliyetçilik**, Turan Kitabevi, Ankara 1983.
- : “Populer İdeolojiler, Milliyetçilik ve Halkçılık”, **A. Ü. Basın-Yayın Yüksek Okulu Yıllığı**, Ankara 1987.
- Eroğul Cem : **Anayasayı Değiştirme Sorunu**, A. Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara 1974.
- : **Çok Partili Düzenin Kuruluşu**, Belge Yayınları, İstanbul 1992.
- Fişek Kurthan : **Yönetim**, A. Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara 1979.
- Fuch Klaus : “Avrupa Sosyal Şartı ve Türkiye”, **Avrupa Sosyal Şartı ve Türkiye Kollukumu**, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları, Ankara 1993.
- Gönlübol Mehmet : “Toplumsal Yapı ve Dış politika” **Yavuz Abadan’a Armağan**, A. Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara 1969.
- Göze Ayferi : **Siyasal Düşünce Tarihi**, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul 1982.
- Gözübüyük Şeref : “Avrupa İnsan Hakları Komisyonuna Kimler Başvurabilir?”, **İnsan Hakları Yıllığı 1991**, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları, Ankara 1991.
- Gözübüyük Şeref Kili Suna : **Türk Anayasa Metinleri**, A. Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara 1982.
- Gülmez Mesut : “Türkiye’nin İnsan Hakları Belgelerini Onaylama Politikaları”, **İnsan Hakları Yıllığı 1991**, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları, Ankara 1991.
- Gürbüz Yaşar : **Karşılaştırmalı Siyasal Sistemler**, Beta Yayınevi, İstanbul 1987.
- Hollihn Franc : **Partisipation und Demokratie**, Baden-Bade 1978.

- Huntington Samuel
Dominquez Ferdinand : **Siyasal Gelişme**, Siyasal ilimler Derneği Yayınları, Ankara 1985 (Çeviren: Ergun Özbudun).
- Kalaycıoğlu Ersin : **Çağdaş Siyasal Bilim**, İstanbul 1984.
- Kalaycıoğlu Ersin
Sarıbay Ali Yaşar : **Türk Siyasal Hayatının Gelişimi**, Beta Yayıncılık, İstanbul 1986.
- Kapani Münici : **Politika Bilimine Giriş**, A. Ü. Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara 1970.
- : **Kamu Hürriyetleri**, A. Ü. Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara 1976.
- Karamustafaoğlu Tuncer : **Seçme Hakkının Demokratik İlkeleri**, A. Ü. Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara 1970.
- Karluk Rıdvan : **Avrupa Toplulukları ve Türkiye**, Bilim Teknik yayınları, İstanbul 1990.
- Kazancı Metin : “Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu”, **İnsan Hakları Yılığ 1992**, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları, Ankara 1992.
- Kışlalı Ahmet Taner : **Siyaset Bilimi**, A. Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara 1987.
- Leibholz Gerhard : “Devlet ve Toplum”, **Prof. Dr. Yavuz Abadan’a Armağan**, A. Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara 1969.
- Lipson Leslie : **Politika Biliminin Temel Sorunları**, Beta Yayıncılık, İstanbul 1986 (Çeviren: Tuncer Karamustafaoğlu).
- Madra Ömer : **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Bireysel Başvuru Hakkı**, A. Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara 1981.
- Mardin Şerif : **Din ve İdeoloji**, İstanbul 1978.
- : **Din ve Devlet**, İstanbul 1984.
- Marks Karl : **Ausgewahlte Werke**, Moskau 1975.
- Engels Friedrich : **Devletler Hukukuna Giriş**, A. Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara 1975.
- Meray Seha L.

- Mıhçıoğlu Cemal : “Kamu Yönetimi Alanında Türkçe Terim Denemeleri”, A. Ü. **Basın-Yayın Yüksek Okulu Yıllığı**, Ankara 1987.
- Ozankaya Özer : **Toplum Bilimine Giriş**, A. Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara 1975.
- Özbudun Ergun : **Siyasal Partiler**, Sosyal Bilimler Derneği Yayınları, Ankara 1974.
- : **Batı Demokrasilerinde ve Türkiye’de Parti Disiplini**, Ankara 1983.
- : **Türk Anayasa Hukuku**, Yetkin Yayınları, Ankara 1988.
- Özer Ahmet : “Devletimizin Taraf Olduğu Milletlerarası Sözleşmeler”, **Türk İdare Dergisi**, Türk İdareciler Derneği Yayınları, Ankara Aralık 1991.
- Payaslıoğlu Arif : **Siyasal Partiler**, A. Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara 1952.
- Pazarcı Hüseyin : **Uluslararası Hukuk Açısından Avrupa Ekonomik Topluluđunun yaptığı Antlaşmalar**, A. Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara 1978.
- Savcı Bahri : **Yaşam Hakkı ve Boyutları**, A. Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara 1980.
- : “Evrenin Merceđi İnsan” **Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, Prof. Dr. Muammer Aksoy’a Armağan, A. Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara Haziran 1991.
- Selik Mehmet : **Marksist Değer Teorisi**, A. Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi yayınları, Ankara 1982.
- Sencer Muzaffer : “Birleşmiş Milletler Bağlamında İnsan Hakları”, **İnsan Hakları Yıllığı 1991**, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları, Ankara 1991.
- Sezer Duygu : **Kamuoyu ve Dış Politika**, A. Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara 1972.
- Soysal Mümtaz : **Anayasaya Giriş, 1982 Anayasası Eki ile**, Ankara 1986.

- : **Dış Politika ve Parlamento**, A. Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara 1964.
- Sun Melda : “Paris Şartı’nın Hukuki Niteliği”, **Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, Prof. Dr. Muammer Aksoy’a Armağan, A. Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, -Ankara Haziran 1991.
- Şaylan Gencay : **Çağdaş Siyasal Sistemler**, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları, Ankara 1981.
- : **Türkiye’de Kapitalizm, Bürokrasi ve Siyasal İdeoloji**, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları, Ankara 1975.
- Şenel Alaaddin : **Siyasal Düşünceler Tarihi**, A. Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara 1982.
- : **İlkel Topluluktan Uygur Topluma**, A. Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara 1982.
- Talas Cahit : **Sosyal Politika**, Ankara 1977.
- : **Ekonomik Sistemler**, Ankara 1974.
- : “Yaşama Hakkı ve Toplumsal Haklar”, **İnsan Hakları Yıllığı 1990**, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları, Ankara 1990.
- Tanilli Server : **Devlet ve Demokrasi**, Say Kitap Pazarlama, İstanbul 1984.
- : **İnsanlık Tarihi**, Say Kitap Pazarlama, İstanbul 1988.
- : **Nasıl Bir Demokrasi İstiyoruz**, Cem Yayınları, İstanbul 1993.
- Tekeli Şirin : **Kadınlar ve Siyasal Toplumsal Hayat**, Birikim Yayınları, İstanbul 1981.
- Teziç Erdoğan : **Seçim Sistemleri**, Ankara 1967.
- : **Anayasa Hukuku**, Beta Yayıncılık, İstanbul 1991.

- Tokgöz Oya : **Siyasal Haberleşme ve Kadın**, A. Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara 1979.
- Tunaya Tarık Zafer : **Siyasal Kurumlar ve Anayasa**, Der Yayınları, İstanbul 1980.
- Turan İlter : **Siyasal Sistem ve Siyasal Davranış**, Der Yayınları, İstanbul 1976.
- Üçok Coşkun : **Siyasi Tarih**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara 1980.
- Ülman Halûk : “Atatürk’ün Milliyetçilik Anlayışı”, **Yüzüncü Yıl Armağanı**, A. Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara 1959.
- Ünsal Artun : **Siyaset ve Anayasa Mahkemesi**, A. Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara 1980.
- Vernon Manfred : **Devlet Sistemleri**, A. Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara 1961 (Çeviren: Mümtaz Soysal).
- Yücekök Ahmet : **Türkiye’de Dernek Gelişmeleri**, A. Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara 1972.
- : **100 Soruda Türkiye’de Din ve Siyaset**, Gerçek Yayınları, İstanbul 1976.
- : **Türkiye’de Parlatentonun Evrimi**, A. Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara 1983.
- : **Siyasetin Toplumsal Tabanı**, A. Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara 1987.
- Zabunoğlu Yahya Kazım : **Devlet Kudretinin Sınırlandırılması**, A. Ü. Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara 1963.